

Список літератури

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> .

УДК: 331.5.024.5

Новікова О. Ф.

доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СТАН РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС: ПОЛІТИКА ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ ТА НЕБЕЗПЕК¹⁰

Щирі вітання і вдячність усім організаторам конференції та їх ідейному лідеру — Анатолію Михайловичу Колоту за те, що конференція, незважаючи на нинішні обставини, відбувається, за можливість поділитися думками і обговорити найважливіші проблеми, які сконцентровані в сфері праці та зайнятості в нинішніх умовах — впливу пандемії COVID-19 і карантинних обмежень.

За розв'язання трудових проблем у період коронакризи взяли-ся біля 20 % учасників цієї конференції. У своїй доповіді я розк-рию результати наукового дослідження, яке виконується в межах реалізації проекту Національного фонду досліджень України: «Подолання соціально-економічних ризиків та небезпек у сфері праці та зайнятості України в умовах впливу пандемії COVID-19».

Велика вдячність провідним фахівцям КНЕУ імені Вадима Гетьмана за запропоновану ним «дорожню карту», яка за сприяння Фонду Еберта в Україні розміщена на сторінках солідної наукової публікації «Сфера праці в умовах глобальної соціоекономіч-

¹⁰ Публікацію підготовлено в межах реалізації проекту «Подолання соціально-економічних ризиків та небезпек у сфері праці та зайнятості України в умовах впливу пандемії COVID-19» (реєстраційний номер проекту: 2020.01/0253, Національний фонд досліджень України)

ної реальності 2020: виклики для України»[1]. У цій ґрунтовній роботі міститься комплексна оцінка стану та наслідків коронакризи в Україні станом на березень-квітень 2020 р., систематизовано міжнародний досвід та обґрунтовано пропозиції з удосконалення державної політики у трудовій сфері. Але станом на листопад усе погіршилося і не тільки в Україні, а й в інших країнах. Так, падіння ВВП у країнах ЄС унаслідок пандемії COVID-19 і фінансової кризи зросло у 5 разів (з 3,7 до 15,1 %), а міжнародні торговельні відносини скоротилися на 21 %. В Україні падіння ВВП склало 13 % (за I півріччя 2020 р.). За офіційними даними безробіття складає 11,8 %, а за соціологічними даними — 24 % (у 2,5 разу більше). Частково зайнятих за даними статистики близько 500 тис. осіб, за соціологічними даними — 3 млн осіб (у 7,5 разу більше). Перейшли на дистанційну форму зайнятості у зв'язку з корона кризою 29 % працюючих в Україні — майже третина зайнятого населення. Сергій Савчук, координатор Міжнародної організації праці (МОП) в Україні й активний учасник цієї конференції, звернув увагу на те, що Міжнародна організація праці оцінює стан ринку праці за показником втрати робочого часу. В Україні такі втрати становили 21 % від табельного фонду; у світі — 17 %, у ЄС — 16 %. Ці втрати на 71 % пов'язані з прихованим безробіттям.

Відбувається стабільне зниження трудових доходів. Реальний наявний дохід зменшився на 7,3 % тільки за II кв. 2020 р. Посилюється тенденція до значного зростання бідності в країні. На сайті Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України розміщено розгорнуту інформацію про рівень бідності населення України у зв'язку з наслідками пандемії COVID-19 [2]. Масове повернення трудових мігрантів через коронакризу несуттєво вплинуло на зростання пропозицій на вітчизняному ринку праці.

Посилення негативних наслідків у трудовій сфері очікується при жорсткіших карантинних заходах. Через їх запровадження зростуть ризики безробіття, прихованої та неформальної зайнятості, втрати доходів, втрати трудового потенціалу та людського капіталу, зросте соціальна незахищеність працюючих. Соціально-психологічний стан уже погіршується через втрату доходів, безробіття, незатребуваність, дезадаптацію, втрату мотивації до професійної самореалізації тощо; зростатимуть психічні захворювання.

Україна — не одна, всі країни світу шукають шляхи, як припинити та пом'якшити негативні наслідки пандемії. Особливих

зусиль до цього докладає Міжнародна організація праці, яка опікується проблемами праці та зайнятості світового рівня. Велика вдячність їм за це. Для всіх країн світу МОП рекомендує у державній політиці враховувати такі стратегічні пріоритети:

- забезпечення збалансованості та послідовності заходів у галузі охорони здоров'я з економічною й соціальною політиками в світлі поширення пандемії COVID-19 і зростання кількості заражень у багатьох країнах; в Україні така збалансованість визначених політик відсутня;

- посилення ролі національних урядів при виробленні політичних рішень, забезпечення умов для прийняття узгоджених ефективних і дієвих заходів, спрямованих на протидію поширенню пандемії; створений в Україні Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками складає 65,9 млрд грн. Розподіл коштів цього Фонду є таким — 53 % пішло на підтримку автодогріг; 16 % — на соціальний захист населення; лише 25,7 % — на цільові заходи боротьби з пандемією. Станом на 22 жовтня 2020 р. витрачено лише 35 % коштів на охорону здоров'я. Подальше розходження коштів має бути цільовим і адресним, спрямованим на безпосередню боротьбу з коронавірусною хворобою;

- формування стратегічних пріоритетів політики щодо підтримки малозахищених і найбільш постраждалих від пандемії соціальних груп — трудових мігрантів, неформально зайнятих, жінок, медиків, молоді;

- посилення міжнародної солідарності для підвищення ефективності заходів стимулювання економіки й підтримки країн, що розвиваються;

- протидія зростаючій нерівності в умовах пандемії COVID-19, наслідками якої є не тільки зростання ризиків зараження коронавірусом для окремих груп населення, а й наростання проблеми достатності ресурсів для подолання захворювання та здатності впоратися з серйозними економічними наслідками хвороби в подальшому;

- застосування механізмів соціального діалогу як ефективної платформи вироблення дієвої політики реагування на коронакризу.

Щодо останнього соціального пріоритету МОП — застосування механізмів соціального діалогу як ефективної платформи подолання кризових явищ у всіх сферах, найпроблемніший для України. Протягом останніх 6 років у країні майже втрачено усі надбання щодо розбудови конструктивного соціального діалогу.

Можливо це пов'язано зі збройним конфліктом на сході України, проте радикальне протистояння, ворожнеча, насильницькі дії стали нормою і в людських, і у владних відносинах. Профспілки після помилкової позиції влади щодо розгляду та обговорення законопроекту «Про працю», в якому було прагнення виключити їх як сторону соціального партнерства, притихли зовсім. Тому використання соціального діалогу як механізму суспільної злагоди та дій щодо подолання коронакризи є рятівним важелем для консолідації суспільства.

Одночасно є і позитивні зрушення у сфері зайнятості — 29 % працюючих в Україні перейшли на дистанційну форму зайнятості, що в умовах впливу санітарно-епідеміологічних загроз пандемії COVID-19 дозволило зберегти робочі місця і зарплати працівникам. Органи законодавчої влади активно почали готувати правові підстави для дистанційної зайнятості й реалізацію адаптаційних механізмів. Прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30 березня 2020 року № 540-IX, прийнято та реалізується Державна програма стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки. Ухвалено Постанову КМУ «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Постанова КМУ від 22 липня 2020 р. №641. У першому читанні прийнято проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи» (унормування питань дистанційної та домашньої праці).

Отже, науковці та освітяни, які спеціалізуються на проблемах праці та зайнятості й прагнуть до реалізації соціальної безпеки в умовах коронакризи, до новітніх процесів у суспільному і трудовому бутті, повинні на засадах солідарної відповідальності, спільними зусиллями шукати оптимальні шляхи протидії ризикам і загрозам пандемії COVID-19 й мінімізації їх негативних наслідків [3–5]. Результати наукових досліджень з цих проблем після 15.12.2020 р. будуть розміщені на сайті Національного фонду досліджень України.

Від імені колективу Інституту економіки промисловості НАН України щиро вітаємо кафедру управління персоналом та економіки праці КНЕУ імені Вадима Гетьмана з її 55-тирічним Ювілеєм. Бажаємо творчих успіхів, процвітання, наснаг та реалізації сміливих наукових ідей.

Список літератури

1. Колот А., Герасименко О., Сфера праці в умовах глобальної соціо-економічної реальності 2020: виклики для України / Праця та соціальна справедливність. Ярмолук-Крюк К. (ред.). Червень, 2020. Фонд Еберта в Україні. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16344.pdf>

2. Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С. та ін.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. — Електронне видання. — Київ, 2020. — Об'єм даних 1,43 МБ URL: https://idss.org.ua/arhiv/poverty_forecast.pdf

3. Новікова О.Ф., Панькова О.В., Шастун А.Д. Цифровий розвиток у процесах подолання ризиків та небезпек в умовах пандемії COVID-19. Бізнес-навігатор. Випуск 4(60), 2020

4. Новікова О.Ф., Панькова О.В., Касперович О.Ю. «Коронакриза»: пошуки шляхів подолання наслідків для ринку праці. Економіка, менеджмент та бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва: збірник наукових праць I Міжнародної європейської науково-практичної конференції (м. Київ, 22-23 жовтня 2020 р.). К. : ПЗВО «Міжнародний європейський університет», 2020. — С.44-45 URL: <https://ieu.edu.ua/images/cerfi/zbirnik.pdf>

5. Панькова О.В. Шастун А.Д., Паньков Д.В. Інформаційно-комунікативне забезпечення в процесах протидії ризикам та загрозам пандемії COVID-19 у трудовій сфері України / Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Science and practice of today», Анкара, Туреччина (16-19 листопада 2020 р.) DOI: 10.46299/ISG.2020.II.IX URL: https://isg-konf.com/uk/science-and-practice-of-today-ua/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Zb%D1%96rnik%20mater%D1%96al%D1%96v%20konferenc%D1%96%D1%97%D1%94%20dostupnim.&utm_content=970129055&utm_term=aWlkPTVkJmE5MTViLWExZmUtNGI5ZC1hY2QzLTBiMWRmNWFiZGNmYWw==